

Referat fra møde i taskforcen for udtagning af kulstofrige lavbundsjorder og de kollektive virkemidler d. 10. oktober 2024

Sted: Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV), Odense.

Deltagere: Gunilla Ørbech (Kommunernes Landsforening), Jan Pedersen (Varde Kommune), Susanne Mortensen (Limfjordsrådet), Jannik Seslef (Assens Kommune), Irene Wiborg og Simon Rosendahl Bjorholm (SEGES Innovation), Kjeld Lundager Jørgensen og Henrik Vest Sørensen (Naturstyrelsen), Mikael Strandbygaard (Landbrug & Fødevarer), Kristine Elisabeth Mulbjerg, Sanne Lisby Eriksen og Carsten Dinsen Andersen (SGAV), samt sekretariat Asger Petersen, Kenneth Dryden, Lea Bro Nielsen og Karoline Kudsk (SGAV).

Afbud: Mikael Kirkhoff Samsøe (VKST)

Ad pkt. 1. Velkomst v. SGAV

Asger Petersen bød velkommen på vegne af taskforcens sekretariat og præsenterede taskforcens nye medlem, Carsten Dinsen Andersen fra Projekttilskud (Vand- og klimaprojekter) fra Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø.

Asger bemærkede desuden, at taskforcens fortsatte arbejde afventer udfaldet af den afventede politiske vedtagelse af aftale om et Grønt Danmark.

Taskforcen godkendte referat fra mødet afholdt d. 13. juni 2024 med enkelte kommentarer og justeringer.

2. Siden sidst v. sekretariatet og kort bordrunde v. taskforce medlemmer

Asger Petersen gav status på en række sager i taskforcens sekretariat hos Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV):

- Ansøgningsrunden for Vand- og klimaprojekter (VKP) er netop afsluttet. Der forekom it-udfordringer på dagen for ansøgningsfristen, som hurtigt blev løst. Ansøgningsrunden blev derfor forlænget med én dag med mulighed for at forlænge yderligere, hvis nødvendigt. Der blev sparret med kommuner, der meldte, at der ikke var behov for yderligere.

- I forhold til sagsbehandlingen via tast selv er 7-dages fristen fjernet, så der ikke er nogen formel svarfrist fra kommunerne/NST på åbnede servicekald. Derudover pågår afklaring om at løse it-fejl med blik for sagers samlede liggetid.

Der vil blive indkaldt til et nyt møde i Tast selv-gruppen (KL, kommunerne, Naturstyrelsen og SGAV) som opfølgning på ovenstående og øvrig statusgøren.

- Naturstyrelsen er i gang med at håndtere barrieren vedrørende samarbejde med statslige aktører i udtagningsprojekter. Det har været svært at komme igennem til andre statslige aktører (Energistyrelsen), men mødeplanlægning pågår for nuværende. Taskforce-medlemmer fra KL, Limfjordsrådet, SGAV og NST deltager.
- SGAV (København) har udarbejdet et notat, som skal skabe klarhed over det faglige grundlag og juridiske sikkerhed for de kompensationsformer, der tilbydes i VKP. Parallelt har Naturstyrelsen været i gang med at udarbejde et notat, der belyser tilsvarende fsva. deres Klima-lavbundsprojekter. Arbejdet er sendt til skriftlig høring i taskforcen. Det forventes, at SGAV (Odense) vil supplere med et afsnit vedr. klima-lavbundsprojekter i notatet med SGAV som samlet afsender.

Det bemærkedes, at notatet er relativt omfattende (grundigt) og fagligt komplekst, og at det ifm. offentliggørelse formentligt skal suppleres med særskilt kommunikation rettet mod landbrugerne. I den forbindelse tilbød SEGES Innovation og L&F deres assistance. På næste møde kan forslag til kommunikation, evt. med den samlede taskforce som afsender drøftes nærmere.

- Opdatering af oversigt over taskforcens løsninger på barrierer for permanent udtagning pågår. Der bliver løbende ryddet barrierer af vejen, men der er behov for en prioritering mellem de mange tilbageværende barrierer og kommunikation om tilvejebragte løsninger.

Det foreslås, at taskforcen på næstkommende møde prioriterer de fem væsentligste barrierer, som kan løses i regi af taskforcen og evt. fem yderligere, som kræver håndtering andetsteds (den nationale styregruppe).

Sekretariatet opfordrede taskforcens medlemmer til fortsat at melde oplevede barrierer fra de respektive organiseringer ind, så sekretariatet kan prioritere mest effektivt mhp. at de mest væsentlige og aktuelle barrierer løses hurtigst muligt.

- Sekretariatet stiller forslag om at kommunikere proaktivt om tilvejebragte løsninger på LinkedIn og udtagning.dk – og evt. vedr. mødeaktiviteten i taskforcen på LinkedIn. Forslaget blev modtaget positivt af taskforcen med bemærkninger om, at partnerskabet mellem aktørerne i taskforcen er centralt for kommunikationslinjen, foruden en generel invitation til, at alle kan melde barrierer ind til taskforcen.

KL bemærkede, at det fremadrettet er vigtigt at sikre tæt kontakt til den kommende lokale organisering af omlægningsindsatsen, som forankres i VOS'erne ift. at udveksle erfaring om evt. nye barrierer.

Taskforcen efterspurgte desuden et styrket fokus på skriftlig kommunikation vedr. løbende afklaringer og generel udvikling i løsning af konkrete barrierer til deling internt

i- og eksternt fra taskforcen. Sekretariatet afklarer en simpel og effektiv procedure herfor.

- Med bekendtgørelsen til VKP 2024-2025 refereres der til kvælstofindsatsbehov inden for de nye kystvandgrupper (VP3) frem for de tidligere hovedvandoplande (VP2). Det har resulteret i, at flere lavbundsprojekter under ordningen er vandrammedirektivimplementerende. SGAV noterede et stærkt behov fra taskforcens kommuner for at afklare, om dette også gælder med tilbagevirkende kraft for eksisterende lavbundsprojekter under VKP.

Derudover er spørgsmålet om lavbundsprojekter inden for et område med okkerindsatsbehov blevet afklaret. Det vil bero på SGAVs (Odense) konkrete vurdering, om lavbundsprojektet vil afhjælpe okkerudfordringen (hvormed projektet vil være vandrammedirektivimplementerende). Dokumentation for okkerkilder og transport kan indsendes til SGAV allerede i forbindelse med lavbundsprojektets tekniske forundersøgelse. Procedure for indsendelse af dokumentation og vurdering fra SGAVs side afklares med eksempel fra Varde kommune, hvorefter der vil blive delt viden om håndtering til øvrige kommuner med okkerindsatsbehov.

Fsva. et tidligere efterspurgt tiltag fra taskforcen om at sikre hurtigere afklaring om VKP-lavbundsprojekters bidrag til fugle- og/eller habitatdirektiverne, er det blevet aftalt inden for SGAV, at en forhåndsudtalelse herom kan gives på baggrund af den tekniske forundersøgelse. Dette vil kun være relevant i projektområder, hvor lavbundsprojekter *ikke* er vandrammedirektivimplementerende.

- SGAV bekræfter, at det er muligt at indmelde dokumentation for tidligere arealanvendelse på anden vis end via kopi af fællesskema (referenceperiode 2017-2021, i sjældnere tilfælde dog år 2014, hvis projektaftalen beskriver arealanvendelse i en referenceperiode forud for d. 1. januar 2017) – herunder via ortofotos (luftfotos) fra den pågældende periode. Denne mulighed er beskrevet i vejledningen for engangskompensation. Der kan kommunikeres yderligere om dette, hvis taskforcen vurderer, at der er behov.
- SGAV (København) har udarbejdet en sag, hvoraf det fremgår, at rydningspligten (en konkret indmeldt barriere) kan fjernes for fremtidige vand- og klimaprojekter såvel som for klima-lavbundsprojekter. Det er muligt at fjerne rydningspligten via justering af servitutten. Sag kommer i skriftlig høring i taskforcen i løbet af fjerde kvartal, 2024.
- Det blev på mødet d. 13. juni kortlagt, at der er behov for afklaring af, om udtagning af permanente græsarealer, hvorpå der er søgt genopdykningsret, kan give sats for omdrift eller permanent græs, da det lader til, at praksis for satsbestemmelsen ikke er konsistent. Der følges op på afklaring i SGAV.
- Afklaring vedr. udløbet aftale mellem KL og MIM om kommuners mulighed for at ekspropriere ifm. vådområdeprojekter udestår fortsat. Hjemlen til ekspropriation i naturbeskyttelsesloven har ophæng i lovbemærkningerne i VP2. Da VP2 er erstattet af VP3, udestår der afklaring om hjemlens fortsatte gyldighed.

Gunilla Ørbech gav et kort oprids af aktuelle emner fra Kommunernes Landsforening:

- Tre nye kollegaer i KL's nyoprettede Enhed for Grøn Trepert er blevet ansat.
- D. 8. oktober blev der afholdt møde i Kommunernes Vand- og Naturnetværk. Økonomien til kommunernes arbejde ift. implementering af den grønne trepartsaftale (herunder omlægningsplaner) er endnu ikke afklaret. Hertil bemærkede KL, at kommunerne på netværksmødet havde stort fokus på, hvordan natur og biodiversitet hænger sammen med hurtig hastighed på kvælstof og udtagning ved brug af de eksisterende tilskudsordninger.

Bemærkninger fra Varde Kommune:

- Den netop afsluttede ansøgningsrunde for vand- og klimaprojekter roses. Det har været nemmere for selv nye medarbejdere at navigere i skemaerne med mulighed for at sende alle bilag pr. mail.
- I aftalen om et Grønt Danmark er sigtet med en CO₂-afgift på kulstofrige lavbundsjorder, at den kun skal berøre de lodsejere, der ikke ønsker at indgå i et udtagningsprojekt, når der foreligger en projektaftale *eller pågår en forundersøgelse*. Denne formulering opfattes som en barriere for, at landbrugere i første omgang er imødekommende over for forundersøgelser. SEGES Innovation istemmer sig denne melding pba. erfaringer fra udtagningskonsulenterne. SGAV henledte opmærksomhed på ekspertgruppens anbefaling om, at en CO₂-afgift skal indføres på en måde, der er *fair*, og som *ikke straffer "first movers"*.

KL bemærkede, at de har meldt problematikken ind vedr. formuleringen via deres kanaler.

- I forlængelse af forslaget om at drøfte udfordringer ift. § 3-lovgivningen på et kommende møde, eftersender Varde Kommune en liste over oplevede § 3-relaterede benspænd i projektregi til taskforcen til videre drøftelse med henblik på at udpege løsninger, der kan meldes ind på taskforcens oversigt over løsninger på barrierer for permanent udtagning. Det aftaltes, at barrierer ift. § 3-lovgivning drøftes på nærmest kommende møde.

Bemærkninger fra SGAV (jordfordelingskontoret):

- De første kendelser, hvor værditab indgår i projektet, er nu færdigbehandlet. Det er positivt, og det har skubbet projekter igennem, som ellers ikke forventedes at kunne lande.

Ad pkt. 3. Foreløbige erfaringer med den udvidede opgavebeskrivelse for udtagningskonsulenterne v. Simon Bjorholm

Simon Bjorholm berettede, at SEGES Innovation med en forøget økonomi gennem udtagningskonsulentordningen har kunnet ansætte flere udtagningskonsulenter fra 2024.

Ifølge SEGES Innovation pegede foreløbige erfaringer på, at samarbejdet mellem udtagningskonsulenterne (med deres udvidede opgavebeskrivelse) og statslige og kommunale projektaktører, VOS'er mv. er tilfredsstillende overordnet set. Dog bemærkedes, at der opleves

væsentlige geografiske forskelle i forudsætningerne for samarbejdet, der i høj grad er båret af relationer. Taskforcens kommunale repræsentanter var enige i denne bemærkning og delte erfaringer om forskellige forudsætninger for samarbejdet fra Varde og Assens Kommune samt de 18 kommuner repræsenteret gennem Limfjordsrådet.

Taskforcen pegede samlet på et behov for at sikre etablering og varig understøttelse af relationer mellem den lokale organisering af projektere, VOS'er og udtagningskonsulenter på landsdækkende plan mhp. at sikre maksimal udnyttelse af ressourcer og potentialer pba. lokalt forankrede aftaler. SEGES Innovation har udarbejdet en skabelon for, hvordan en sådan lokalt forankret aftale kan skriftliggøres, hvis relationer mellem projektere og udtagningskonsulent skal opbygges. Taskforcen så positivt på tiltaget.

Med den udvidede opgavebeskrivelse er støttemæssige afgrænsninger for udtagningskonsulentordningen blevet afklaret med SGAV ift. revisionsmæssige hensyn i tilsagn under VKP. Afgrænsningen bevirker, at ydelser med lodsejeren som modtager er dækket af udtagningskonsulentordningen, hvorimod ydelser til en projektere ifm. et udtagningsprojekt skal dækkes af projektrammen/tilsagnet.

Naturstyrelsens repræsentanter kommenterede, at de ikke vurderer, at den udvidede opgavebeskrivelse (med støtteafgrænsningen) har smidiggjort samarbejdet med udtagningskonsulenterne yderligere, da man fortsat skal indtænke udgifter til ydelser fra udtagningskonsulenter i projektøkonomien. En kommunerepræsentant bemærkede, at man i flere kommuner er vant til dette i projektøkonomien, og at det ikke giver anledning til problemer. Det understregedes, at den væsentlige forudsætning for at få fuldt udbytte af den udvidede opgavebeskrivelse er at få opbygget stærke relationer mellem udtagningskonsulenter og projektere på landsplan.

Derudover blev potentialer for at lade udtagningskonsulenter indgå mere aktivt i projektudførelsen af mindre vådområder italesat med eksempler fra Assens og Lemvig Kommune. De jyske kommunerepræsentanter bemærkede, at det i andre dele af landet i langt højere grad er de større vådområde- og lavbundsprojekter med jordfordeling, der prioriteres, bl.a. grundet forskelle i topografi. I disse situationer er det primært udtagningskonsulentens rolle i det opsøgende arbejde, der efterspørges. SEGES Innovation svarede, at udtagningskonsulenterne tilpasser deres fokus inden for opgavebeskrivelsen efter den lokale kontekst og givne projekters behov.

Kommunerne italesatte vigtigheden af, at udtagningskonsulenter agerer det centrale bindeled mellem lodsejere og projektere (og jordfordelingsplanlæggere) med positiv italesættelse af muligheder for lodsejeres deltagelse i forskelligartede projekter. SEGES Innovation bemærkede, at det for udtagningskonsulenterne handler om at opbygge lodsejeres tillid til at indgå i de forskelligartede projekter, og at det for hver udtagningskonsulent kræver forskelligartet kommunikation afhængig af modtagerens situation.

Simon berettede desuden om, at samarbejdet med lodsejerne om at søge tilsagn til minivådområder er forbedret betragteligt. Der har de sidste år været et nedadgående antal ansøgninger til minivådområder, men SEGES Innovation fornemmer, at kurven kan være knækket. Simon fremhævede, at det kan skyldes positive historier om kort sagsbehandlingstid hos SGAV (Tønder), som ryktes blandt lodsejerne.

Derudover bemærkedes, at der er stor interesse blandt lodsejere for den nye arealordning, permanent ekstensivering. Udtagningskonsulenter bistår pt. lodsejere med faglig rådgivning.

SGAV bemærkede afslutningsvist, at resterende 2024-midler pt. er i udbud i et særopslag tilvejebragt af Promilleafgiftsfonden, og at der udestår politisk afklaring om afgrænsningen for udtagningskonsulenternes fremadrettede rolle og udmøntning af midler hertil jf. aftale om et Grønt Danmark.

Ad pkt. 5. Drøftelse af muligheder for at indføre standard- eller referenceomkostninger på forundersøgelser under VKP (bilag 2) v. Kenneth Dryden

Kenneth Dryden præsenterede muligheder for at indføre standard- eller referenceomkostninger på forundersøgelser under VKP som alternativ til kravet om indhentning af to tilbud. Det blev taget udgangspunkt i en analyse udarbejdet i 2020 mhp., på daværende tidspunkt, at undersøge hensigtsmæssigheder ved at indføre referenceomkostninger på KVLP (VKP under LDP). Bedste analytiske grundlag for diskussionen vurderedes at være sammenhængen mellem forundersøgelsers totale udgifter og projektareal.

Kommunerepræsentanten fra Varde kommune bemærkede, at referenceomkostningen ikke vil gøre en væsentlig forskel ift. nuværende indhentning af to tilbud, da der fortsat skal indhentes tilbud i visse tilfælde. Indførelse af standardomkostninger er derimod at foretrække, da risiko for tab ved dyrere udgifter menes at være opvejet af de sparrede ressourcer, der pt. bruges på indhentning af to tilbud.

Limfjordskommunernes repræsentant kommenterede, at standardomkostninger ikke er at foretrække i projekter, hvor forundersøgelse i højere grad afhænger af eksterne konsulenter. Dette vurderedes at medføre en risiko for dårligere forundersøgelser, hvor udgifter forsøges afholdt under standardomkostningsniveauet. Der argumenteredes for et behov for at kunne tilbyde muligheder for at vælge mellem standardomkostninger og to tilbud eller referenceomkostninger.

Det aftaltes, at SGAV undersøger:

- Mulighed for at indføre valgfrihed mellem to tilbud (evt. referenceomkostninger) eller standardomkostninger i forundersøgelsesprojekter under VKP.
- Hensigtsmæssighed ved også at indføre standardomkostninger på dele af etableringsprojektet (detailprojektering)

Hvis ovenstående er muligt, skal det undersøges, hvad det vil kræve i praksis (CAP-ændring eller blot en ændring i bekendtgørelsen fra 2026).

Ad pkt. 6. Drøftelse af muligheder for at fremme fast-track vådområde- og lavbundsprojekter under VKP v. Jannik Seslef, Assens Kommune

Med udgangspunkt i erfaringer fra udførelsen af mindre vådområdeprojekter i Assens Kommune, drøftedes potentialer for at fremme en model for "fast-track" projekter inden for de eksisterende ordningsrammer.

Fast-track projekterne i Assens Kommune omfatter typisk 1-2 lodsejere, er små hektarmæssigt og rent teknisk relativt simple at udføre. Dette bevirker, at forundersøgelsen kan tilvejebringes på blot ét år, og da jordfordeling ikke er nødvendig for de deltagende lodsejere (de modtager enten engangs- eller værditabskompensation), kan etableringsprojektet ligeledes færdiggøres på ét til få år. Erfaringsmæssigt finder lodsejere stor mening i at deltage i projekter, der hurtigt kan eksekveres. Projekterne har desuden vist sig at levere en relativt høj kvælstofreduktion (160-212 kg N/ha).

Med oplægget belystes de tekniske potentialer for fast-track projekter (både konkret i Assens Kommune og evt. i andre kommuner med lignende topografiske forhold). Der argumenteredes for, at visse dokumentationskrav i den tekniske forundersøgelse er overflødige i projekter af denne karakter, og at der derfor med fordel kan lempes på disse.

Taskforcens øvrige kommunale repræsentanter bemærkede, at der er behov for at simplificere, hvor muligt, i ordningsrammerne generelt, således at 'fast-track' ikke er forbeholdt de mindre projekter uden behov for jordfordeling. Desuden bemærkedes, at jordfordeling ikke bør italesættes som den forsinkende faktor, men den muliggørende faktor for større projekter. Derudover anbefaledes det, at flest mulige arealer inddrages i omkostningseffektive projekter. Jannik Seslef italesatte, at man i områder, hvor potentialet for de større projekter er udtømt, i stedet bør fokusere på en hurtigere udtagning og vådgøring af mindre arealer, der udover potentiel høj arealspecifik effekt bidrager til et mangfoldigt landskab i landdistrikterne.

SEGES Innovation gav udtryk for, at der ses frem til læring fra de pågående mindre projekter i Assens og Lemvig Kommune, der forhåbentligt kan give input til simplificering i de større projekter.

Det aftaltes, at SGAV undersøger muligheder for at indføre undtagelsesbestemmelser i tilskudsbekendtgørelser til forundersøgelser af mindre projekter (f.eks. >5 ha), f.eks. ved simplificering af krav til afvandringsberegninger og undtagelse fra krav til opgørelse af jordbundstyper, vandbalanceberegninger samt fosforprøver. Det bemærkedes, at det dog fortsat er vigtigt at forundersøgelserne med enhver teknisk karakter får kortlagt alle de nødvendige oplysninger.

Evt.

SEGES Innovation orienterede om et nyt fosforvirkemiddel under udvikling af Fosslaug, som lader til at kunne anvendes omkostningseffektivt i projekter med fosforudfordringer. SGAV imødekom at drøfte potentialer for virkemidlet nærmere, når der forelægges endelig afrapportering herom.

Det aftaltes, at SEGES Innovation eftersender information til taskforcen om en konkret case, hvor opstilling af solceller på lavbundsjord er sammentænkt med vådgøring mhp. evt. drøftelse af dilemmaer og potentialer for samtænkning af solcelle- og udtagningsprojekter.

Opsamling, kommende møder og tak for denne gang

Næste møde i taskforcen er planlagt d. 28. november. Der tages løbende bestik af behovet for at holde supplerende (online) møder for evt. drøftelse af specifikke aktuelle emner mellem de ordinære møder. Der opfordres desuden til løbende skriftlig kommunikation i taskforcen.